

Sandra Braun

ODJECI PROŠLOSTI

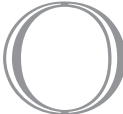
Prevela Ljiljana Petrović-Vesković

Izdavaštvo
vulkan

Beograd, 2013.

*Mom ocu, koji je nadahnuo priču,
i Mopu, koji je nadahnuo mene.*

ZAHVALNICE

 djeke prošlosti napisala sam između dva ugovora za knjigu. Bavila sam se ovom knjigom kada bih ugrabila vreme i bivala nostalgična kada to nisam uspevala. Niko od mojih saradnika nije znao za nju, sve dok nije bila gotova. Pošto je toliko drugačija od svega što sam pisala proteklih dvadeset godina, predala sam je sa dosta strepnje i bez predstave o tome kako će biti prihvaćena.

Neizmerno sam zahvalna svima koji su mi tokom rada na ovoj knjizi pružili nesebičnu podršku – suprugu Majklu Braunu, prvom čitaocu *Odjeka prošlosti*; mom agentu Mariji Karvejnisi i urednici Merisi Ruči; izdavačima Kerolin Ridi, Dejvidu Rozentalu i Luizi Berk; pridruženom izdavaču Ajlin Bojl; direktoru propagande Trejsi Gest, kao i svim zaposlenima u izdavačkim kućama *Simon & Schuster* i *Pocket Books* zbog truda, energije i entuzijazma koje su uložili u izdavanje ove knjige.

SANDRA BRAUN

PROLOG

„Da li ste možda razmišljali da prodate svoj džepni sat?“

Stari antikvar podiže glavu. Žena se nagnula ka njemu preko staklene vitrine. Tu su stajale burmutice, šnale za šešir, britve sa koštanim drškama, slanici sa ljupkim srebrnim kašičicama i razni komadi nakita, nedavno kupljeni na javnoj aukciji.

Ali nju je zanimao baš njegov sat.

Rekao bi da su i ona i suprug srednjih godina. Starinski zlatni sat verovatno im je izgledao otmeno i sentimentalno. Bili su do-terani i preplanuli, u pomodnim odelima članova kantri kluba. Ovaj naočiti muškarac i lepa žena činili su se kao skladan par.

Dovezli su se elegantnim džipom, tako čudnim na prašnjavom parkingu ispred antikvarnice. U poslednjih pola sata, nekoliko izloženih predmeta privuklo im je pažnju, a oni za koje su se odlučili bili su divni. Istančan ukus bio je u skladu sa njihovim izgledom.

U trenutku kada je žena pomenula sat, starac je sastavljao račun. Zaštitnički je spustio ruku na prsluk i osmehnuo se. „Ne, gospođo. Ne bih mogao da se odvojim od svog sata.“

Posedovala je samouverenost lepotice naviknute da osvaja osmehom. „Ni po kojoj ceni? Takvi džepni satovi danas se retko viđaju. Ovi novi izgledaju... pa, novo. Njihov sjaj je jeftin i lažan, zar ne? A patina, kao na vašem, daje im karakter.“

Suprug je završio razgledanje police sa knjigama i pridružio im se kraj pulta. Poput svoje žene, naslonio se na staklenu vitrinu kako bi bolje osmotrio džepni sat. „Dvadeset četiri karata?“

„Pretpostavljam, iako ga nisam davao na procenu.“

„Uzeo bih ga bez procene“, reče čovek.

„Nije na prodaju. Žao mi je.“ Antikvar se opet sagnuo preko pulta i vratio se račun. Ponekad mu je artritis u ruci otežavao pisanje, ali zar je električnoj kasi mesto u antikvarnici? Uostalom, samo bi mu smetala.

Sabirao je kao što se to nekada činilo, a zatim izgovorio zbir do kojeg je došao: „Vaš račun sa porezom iznosi trista šezdeset sedam dolara i četrdeset jedan cent.“

„Zvuči pošteno.“ Čovek izvadi kreditnu karticu iz omanjeg novčanika od krokodilske kože i gurnu je preko pulta. „Dodajte i dve flaše vode, molim vas“, rekao je i prišao visokom frižideru sa staklenim vratima; takođe se nije uklapao u ambijent, ali je uspevao da zadrži žedne mušterije. Bio je to mali ustupak modernizmu.

„Kuća časti“, reče starac. „Poslužite se.“

„Lepo od vas.“

„Isplati mi se“, uzvрати sa osmehom. „Ovo mi je najbolja prodaja ovog vikenda.“

Čovek izvadi iz frižidera dve flašice, a zatim potpisa odsečak kreditne kartice. „Imate li dosta prometa od putnika namernika?“

Starac klimnu glavom. „Uglavnom od onih koji mnogo ne žure tamo gde su krenuli.“

„Slučajno smo videli vašu reklamu“, kaza žena. „Skrenula nam je pažnju i u poslednji čas smo odlučili da svratimo.“

„Ta reklama je skupa kao i sve ostalo. Drago mi je da od nje ima neke vajde.“ Brižljivo je umatao robu u meki papir.

Čovek je razgledao po radnji, bacajući usput pogled na usamljeni džip na parking. Potom sumnjičavo upita: „Kako ide posao?“

„Traljavo. Radnja je više hobi. Zaokuplja me i izoštrava mi um. Nešto čime se zanimam u penziji.“

„A čime ste se bavili?“

„Tekstilom.“

„Jesu li vas antikviteti oduvek zanimali?“, upita žena.

„Ne“, priznade starac. „Kao i većina stvari u životu“, reče i pokaza na radnju, „došla je neočekivano.“

Žena privuče stolicu i sede. „Zvuči kao zanimljiva priča.“

Starinar se osmehnu, prigrlivši njeno zanimanje i priliku da pročaska. „Nameštaj iz kuće moje majke godinama je stajao u ostavi. Penzija mi je dala vremena da sve to složim i shvatim da mi većina stvari neće trebati, ali da drugim ljudima možda hoće. Tako sam rasprodao porcelansko posuđe i ukrase. Postepeno, najviše na buvljacima. Nisam bio preterano ambiciozan, ali ispostavilo se da mi trgovina dobro ide. Ubrzo su prijatelji i poznanici počeli da mi donose svoje stvari na komisiju

prodaju. Kad mi je ponestalo prostora u garaži, iznajmio sam ovu zgradu.“

Odmahnuo je glavom i zakikotao se. „I tako sam postao antikvar. Ali sviđa mi se.“ Nacerio im se. „Pružna mi zanimaciju i sprečava me da trošim pare, a usput upoznajem fine ljude kao što ste vi. Odakle ste?“

Bili su iz Tulse, ali su u San Antoniju proveli vikend sa prijateljima. „Ne žurimo se kući. Čim smo ugledali vašu reklamu, odlučili smo da svratimo i pogledamo. Imamo kuću na jezeru i želimo da je opremimo u etno-stilu.“

„Drago mi je što ste svratili“, reče starac, dajući ženi vizitkardu sa logom antikvarnice. „Ako se predomislite u vezi sa onom italijanskom posudom za supu oko koje ste se dugo promišljali, pozovite me. Poslaću vam je.“

„Mogla bih.“ Žena pređe prstom preko reljefnih slova na vizitkarti, čitajući ih naglas. „Soli. Neobično ime. Ili je to prezime?“

„Ime. Skraćeno do Solomon, po starozavetnom caru.“ Starac se tužno osmehnu. „Često smo se pitali da li se moja majka pokajala zbog toga.“

„Već drugi put pominjete majku.“ Ženin osmeh postao je topliji, skoro ljubak, kao da pokušava da ublaži ton. „Sigurno ste bili vezani za nju. Mislim, pretpostavljam da više nije živa.“

„Umrta je krajem šezdesetih.“ Mogao je da zamisli koliko davno je to njima zvučalo. Verovatno još nisu bili ni rođeni. „Majka i ja smo bili vrlo bliski. Dan-danas mi nedostaje. Bila je divna žena.“

„Gilid je vaš rodni grad?“

„Rođen sam ovde, u velikoj žutoj kući koja je generacijama pripadala majčinim precima.“

„Imate li porodicu?“

„Žena mi je umrla pre osam godina. Imam dvoje dece, sina i kćerku. Oboje žive u Ostinu. Podarili su mi šestoro unučadi, a najstarije se uskoro ženi.“

„Mi imamo dva sina“, reče žena. „Obojica studiraju u Oklahomi.“

„Deca su radost.“

Žena se nasmeja. „Ali i briga.“

Njen suprug je pratio razgovor dok je razgledao izložene knjige. „Ovo su sve prva izdanja.“

„Potpisana i u odličnom stanju“, pojasni antikvar. „Nedavno sam ih kupio na aukciji.“

„Sjajna kolekcija.“ Pređe prstom preko knjiga. „*Hladnokrvno ubistvo* Trumana Kapotea. Stajnbek. Norman Mejler, Tomas Vulf.“ Okrenuo se prema trgovcu i nasmejao se. „Treballo je da ponesem kreditnu karticu.“

„Primam i gotovinu.“

Čovek se nasmeja. „U to ne sumnjam.“

Žena pokuša opet: „Sve je na prodaju osim džepnog sata.“

Starac uvuče ruku u prorez na prsluku i obujmi sat. Otkad ga nosi, nije zakasnio ni sekund. Vremenom je malo požuteo, ali mu je to davalo bogatiji izgled. Crne kazaljke bile su tanke poput paukovih niti. Duža je na vrhu imala strelicu. „Ne bih ga prodao ni za šta na svetu.“

Žena tiho uzvрати: „Za vas je neprocenjiv.“

„Upravo tako.“

„Koliko je star?“, upita muškarac.

„Nisam siguran“, odgovori starac, „ali ne znači mi toliko zbog starosti.“ Zatim ga okrenu i ispruži ruku kako bi mogli da pročitaju slova ugravirana na zlatnoj poledini.

„Jedanaesti avgust, 1934. godine“, pročitla žena, a zatim upitno pogleda starca: „Šta je to? Godišnjica? Rođendan? Nešto posebno?“

„Da“, osmehnu se starac. „Nešto veoma posebno.“

1

Tog jutra Ela Baron nije ni slutila da je očekuje tako važan dan.

Nikakav predosećaj nije je trgao iz sna. Čak se ni vreme nije promenilo, nije ni pritisak pao niti ju je probudio neki neobičan zvuk.

Kao i svakog jutra, san joj se lagano raspršio pola sata pre svitanja. Zevnula je i proteglila se, pokušavajući da izvan pokrivača rashladi stopala. Ali dodatni dremež nije dolazilo u obzir. Nije smela sebi da dozvoli takav luksuz. Čekali su je neodložni kućni poslovi. Ležala je tek toliko da se priseti koji je danas dan. Dan pranja veša.

Brzo je ustala, uverivši se da Soli spava čvrstim snom.

Obukla se na brzinu. Dugu kosu je u žurbi samo pokupila u punđu i zakačila ukosnicama, a potom izašla iz kupatila. Oprezno se zaputila u kuhinju, trudeći se da ne probudi ukućane.

U kuhinji je samo u ranu zoru bilo sveže i tiho. Do večeri će se ugrijati od kuvanja. Vrućina će izbijati iz šporeta, bočnih vrata i prozora iznad sudopere, ali i iz zahuktalog Elinog tela.

Zajedno sa temperaturom, porašće i buka. Kuhinja će tokom ručka pulsirati sopstvenim životom kao neko ognjište, i neće odahnuti sve dok se ne ugasi svetlo, obično tek nakon što svi odu na počinak.

Jutros nije zastala da bi uživala u kuhinjskoj svežini. Vezala je kecelju, upalila rernu, pristavila kafu i počela da mesi kolač. Margaret je stigla tačno na vreme, i pošto je skinula šešir i okačila ga o čiviluk na vratima, zahvalno je prihvatila šolju zaslađene kafe i otišla napolje da u ručnu veš-mašinu sipa vodu za prvu turu.

Električna veš-mašina bila je toliko nedostižna da je Ela prestala da sanja o tome. Moraće i dalje da koristi ovu sa ručkom za ceđenje, nasledenu od majke. Otpadne vode iz kuhinje i kupatila odlazile su u septičku jamu iza vešernice.

U letnjim danima kao što je ovaj, vešernica bi do podneva bila puna pare. Ali vlažno rublje bivalo je još teže kada su ruke ispucale i otečene od zimske studeni. Bez obzira na godišnje doba, pranje veša bilo je težak posao. Ela je znala da će je do večeri leđa užasno boleti.

Soli, još u pidžami, ušeta u kuhinju dok je pržila slaninu.

Doručak je služen u osam.

Do devet sati svi su bili nahranjeni, sudovi oprani, osušeni i poslagnani. Kad je pristavila zelje da se krčka za ručak, Ela odluči da skuva i štirak, a zatim izađe sa Solijem da raširi prvu turu rublja koje je Margaret oprala i iscedila.

Bilo je skoro jedanaest kada se vratila da proveri stanje u kuhinji. Dok je solila zelje, neko pozvoni. Koračajući kroz polumračni hodnik, Ela je obrisala ruke o kecelju i pogledala se u zidnom ogledalu. Prišla je vratima zajapurena i znojava, sa nemirnim pramenovima kose koji su joj ispali iz punde.

Kroz mrežu na vratima škiljio je dr Kinkejd. „Dobro jutro, gospođo Baron.“ Beli slamnati šešir bio mu je ukrašen crvenom trakom, umrljanom znojem generacija. Skinuo ga je i spustio na grudi na pomalo staromodan ali učtiv način.

Bila je iznenađena što ga vidi na vratima, ali i dalje ništa nije ukazivalo da će dan biti neobičan.

Ordinacija dr Kinkejda nalazila se u centru, u Ulici Hil. U kućne posete odlazio je da bi porodio žene ili obišao pacijente, kako se zaraza ne bi proširila Gilidom, gradićem od dve hiljade stanovnika.

Ela je i sama pre nekoliko godina pozvala doktora kad je jedan od njenih stanara usred noći pao s kreveta. Na sreću, vremešni gospodin Blekvel bio je više posramljen nego povređen i pobunio se kada se dr Kinkejd složio sa Elom da ga za svaki slučaj treba pregledati. Gospodin Blekvel više nije živeo sa njima. Ubrzo nakon incidenta, uprkos njegovom oštrom protivljenju, porodica ga je smestila u starački dom u Vaku.

Da ga nije pozvao neko od stanara? Malo toga moglo je da promakne Elinoj pažnji; međutim, dok je bila napolju, neka od sestara mogla je da telefonira bez njenog znanja.

„Dobro jutro, doktore Kinkejd. Da niste pošli kod sestara Dan?“

„Ne. Nisam došao po pozivu.“

„Onda, šta mogu da učinim za vas?“

„Nezgodan trenutak?“

Setila se gomile rublja koju treba da prostre, ali štirak je morao još malo da se hladi. „Nije. Uđite.“ Ela stavi ruku na kvaku i otvori vrata.

Dr Kinkejd se okrenu udesno i pokaza šeširom ka napred. Ela je primetila drugog muškaraca tek kada je iskoračio iz velike paprati pored vrata i ušao u njen vidokrug.

Isprva je pomislila kako je visok i mršav. Neko bi rekao da izgleda neuhranjeno. Na sebi je imao crno odelo sa belom košuljom i crnom mašnom, a u rukama je držao crni šešir od filca. Ela pomisli da se obukao pretoplo za ovako vrelo jutro, naročito u poređenju sa lanenom košuljom i belim šeširom dr Kinkejda.

Doktor ih upozna. „Gospođo Baron, ovo je gospodin Rejn-voter.“

Sklonila se u stranu i pokazala im da uđu. Lekar pusti Rejn-votera da uđe prvi. Posle nekoliko koraka ovaj zastade, kako bi mu se oči privikle na tamu. Razgledao je kuću vrteći šešir dugim, tankim prstima.

„Ovuda, molim vas.“ Zaobišavši goste, Ela ih uvede u salon. „Sedite.“

„Učinilo nam se da smo čuli zvono.“

Kreštavi ženski glas natera je da se okrene. Vremešne sestre Dan – Vajolet i Perl – stajale su u dnu stepenica. U haljinama pastelnih boja i staromodnim cipelama, bile su skoro iste. Svaka je na glavi imala oblak sede kose. U rukama prošaranim venama i staračkim pegama stezale su po maramicu, ljupko porubljenu i izvezenu. Ručni rad njihove majke, pojašnile su Eli.

Sa neskrivenom radoznalošću, propinjale su se kako bi odmerile pridošlice. Posete su uvek bile veliki događaj.

„Je li ono doktor Kinkejd?“, upita slobodnija Perl. „Zdravo, doktore Kinkejd“, doviknu mu.

„Dobro jutro, gospođice Perl.“

„Ko je to sa vama?“

Gospođica Vajolet smrknuto pogleda sestru. „Sišle smo da malo igramo karte pre ručka“, reče tiho Eli. „Hoćemo li smetati?“

„Nećete.“

Ela ih povede u drugi deo salona. Kada su se smestile za sto za kartanje, ona im reče: „Molim vas da me izvinite, drage dame“, a zatim zatvori za sobom teška salonska vrata. Zatim se pridružila dvojici gostiju u salonu sa pogledom na trem. Uprkos njenoj ponudi da sednu, obojica su ostala da stoje.

Dr Kinkejd se žustro hladio šeširom. Ela uključi ventilator u uglu i pokaza im da zauzmu stolice. „Molim vas.“

Zatim su svi seli.

Pošto je bilo leto i dan pranja rublja, nije obukla čarape. Postiđena obnaženim nogama, skrstila ih je i podvukla ispod stolice. „Jeste li za limunadu? Ili čaj?“

„Zvuči primamljivo, gospođo Baron, ali bojim se da ću vas odbiti“, reče doktor. „Čekaju me pacijenti na klinici.“

Ela pogleda u gospodina Rejnvotera.

„Ne, hvala“, uzvрати on.

Povratak u kuhinju iskoristila bi da skine isflekanu kecelju i popravi punđu. Ali pošto je ponuda odbijena, Ela ih odmah upita za razlog posete. Razmišljala je šta li radi njen sinčić i koliko će sve ovo da traje. Iskreno se nadala da gospodin Rejnvoter nije trgovac. Nije imala vremena da sluša njegovu recitaciju samo da bi odbila šta god da je nudio.

Miris kivanog zelja bio je jak, čak i u salonu. Doktor izvadi veliku belu maramicu i obrisu ćelu. Zunzara je letela oko

prozora, neumorno pokušavajući da proleti kroz mrežu. Njeno zujanje bilo je jednako glasno kao i ono električnog ventilatora.

Ela oseti olakšanje kada lekar pročisti grlo i reče: „Čuo sam da ste izgubili jednu stanarku.“

„Tako je. Gospođa Morton je otišla da živi kod bolesne sestre. Negde u istočnoj Luizijani, čini mi se.“

„Prilično daleko“, primeti doktor.

„Sestrić ju je odveo vozom.“

„Svakako lepo od njega. Jeste li već popunili njenu sobu?“

„Otišla je prekjuče. Nismo imali vremena da damo oglas.“

„Pa to je dobro, to je dobro“, reče doktor i poče da se hladi poletnije, kao da nešto proslavlja.

Naslutivši prirodu njihove posete, Ela pogleda u gospodina Rejnvotera. Sedeo je blago nagnut ka napred. Primetila je da su mu crne cipele izgancane, a gusta vrana kosa začesljana. Samo jedan pramen, taman i sjajan poput satenske trake, nemarno mu je padao na čelo. Jagodice su mu bile naglašene, a obrve ugladene i crne poput gavranovih krila. Imao je neobično plave oči, koje su joj delovale umirujuće.

„Jeste li zainteresovani za sobu, gospodine Rejnvoter?“

„Da. Treba mi smeštaj.“

„Nisam još stigla da je temeljno očistim, ali čim bude spremna rado ću vam je pokazati.“

„Nisam izbirljiv.“ Osmeh mu otkri zube, upadljivo bele, mada blago isturene. „Uzimam sobu, kakva god da je.“

„Oh, bojim se da ne možete odmah“, zbrza. „Bar dok ne provetrim posteljину, očistim prašinu i oribam pod. Imam vrlo visoke standarde.“

„Za stanare ili za čistoću?“